

ΣΑΒΒΑΤΟ 3 ΜΑΪΟΥ 2025

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Επιμέλεια διαγωνίσματος: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ

Α. ΚΕΙΜΕΝΑ

Αριστοτέλης, Μετά τα Φυσικά, Α2, 98b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντός γενέσεως. Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶεται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ' εἶπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἑτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὄν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστιν.

Αριστοτέλης, Ἠθικά Νικομάχεια Β1, 1-3

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὔσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξήσιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζη τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

A1. Από τις φράσεις που παρατίθενται παρακάτω να σημειώσετε στο τετράδιό σας ποιες συνιστούν τις προκειμένες (1^η, 2^η) και το συμπέρασμα του συλλογισμού του Αριστοτέλη στο 2^ο απόσπασμα (μονάδες 3) και να

τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν. (μονάδες 3)

Προσοχή! Δύο φράσεις περισσεύουν.

- α. Τα είδη της αρετής είναι δύο, η διανοητική και η ηθική.
- β. Καμιά από τις ηθικές αρετές δεν υπάρχει μέσα μας εκ φύσεως.
- γ. Η ηθική αρετή είναι αποτέλεσμα συνήθειας.
- δ. Η διανοητική αρετή χρειάζεται εμπειρία και χρόνο.
- ε. Κανένα ον που είναι εφοδιασμένο από τη φύση του με κάποιες ιδιότητες δεν μπορεί να συνηθίσει να αποκτήσει άλλες ιδιότητες.

A2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου του 1^{ου} αποσπάσματος του αρχαίου διδαγμένου κειμένου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 2) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 2):

1. Οι άνθρωποι καταρχάς ασχολήθηκαν με τα παράξενα φαινόμενα της καθημερινής ζωής.
2. Οι άνθρωποι μπορούν να φιλοσοφούν, ακόμη κι αν έχουν άλυτα τα βιοτικά τους προβλήματα.

Μονάδες 10

B1. «Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειομένοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.»
Να προσδιορίσετε το είδος των αρετών στις οποίες αναφέρεται ο Αριστοτέλης στο συγκεκριμένο χωρίο και να εξηγήσετε πώς σχετίζονται με τις έννοιες της «φύσεως» και του «ἔθους».

Μονάδες 10

B2. Παράλληλο κείμενο

Στο κείμενο που ακολουθεί ο Mario Vegetti (διαπρεπέστατος ευρωπαίος ελληνιστής και διδάκτωρ Ιστορίας της Αρχαίας Φιλοσοφίας) αναφέρεται στη μετάβαση από τον μύθο στον λόγο.

[...] Από τον 5^ο αιώνα π. Χ. οι νέες γνώσεις σπρώχνουν στο περιθώριο του «μύθου» (που τώρα θεωρείται υποδεέστερη μορφή σκέψης) όλα όσα δεν μπορούν να αναδιοργανωθούν σύμφωνα με τους νέους κανόνες λόγου και γνώσης. [...] Όμως, ο μύθος θα συνεχίσει να επιδρά στον πολιτισμό των Ελλήνων ως μια μεγάλη κληρονομιά προτύπων ηρώων και ιστοριών, στην οποία μπορεί να ανατρέξει κανείς, προκειμένου να λύσει τα προβλήματα και τα αινίγματα του κόσμου και της ζωής. Εν ολίγοις, όπως μπορούμε να

ισχυριστούμε ότι ο μύθος δεν ήταν «άλογος», έτσι μπορούμε να ισχυριστούμε ότι ο ελληνικός πολιτισμός δεν ήταν ποτέ – παρά τις προθέσεις πολλών εκπροσώπων του - εντελώς «ορθολογικός», δηλαδή πλήρως αποδεσμευμένος από την κληρονομιά του μύθου.

Mario Vegetti, Ιστορία της Αρχαίας Φιλοσοφίας, (εκδ. Τραυλός), σελ.27

Να διερευνήσετε τη σχέση μύθου και φιλοσοφικού στοχασμού στο 1^ο διδαγμένο κείμενο και στο παράλληλο που έχει δοθεί.

Μονάδες 10

B3. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της **Στήλης Α** με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της **Στήλης Β** (στη **Στήλη Β** περισσεύουν τρεις λέξεις).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. προϊόντες	α. επιστάτης
2. επίστασθαι	β. γυναικείος
3. συμβεβηκός	γ. επιστημονικός
4. δεΐται	δ. διάβαση
5. ἐγγίνονται	ε. δέηση
	στ. ἔγγειος
	ζ. εισιτήριο
	η. δειλός

Μονάδες 10

B4. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:

1. Ο Πρωταγόρας, για να εκθέσει τις απόψεις του χρησιμοποιεί μύθο, διαλεκτική και σχολιασμό ποιητικών κειμένων.
2. Η πατρότητα του μύθου του Πρωταγόρα για τη δημιουργία του ανθρώπου ανήκει στον ίδιο τον σοφιστή.
3. Ο Πολέμαρχος θεωρεί ότι το συμφέρον του ισχυρού καθορίζει το τι είναι δίκαιο.
4. Ο Αριστοτέλης, συνοδευόμενος από τον πατέρα του, φτάνει στην Αθήνα το 367 π.Χ., για να σπουδάσει στην Ακαδημία του Πλάτωνα.
5. Η φράση «ἦθος ἀνθρώπων δαίμων» ανήκει στον Δημόκριτο.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
Πλάτωνος Λάχης (179c-180a)

Θέμα του διαλόγου είναι η φύση της ανδρείας. Ο Λυσίμαχος και ο Μελησίας κάλεσαν τους Νικία και Λάχητα να παρακολουθήσουν στρατιωτικές ασκήσεις με βαρύ οπλισμό, ώστε οι δύο διάσημοι αυτοί στρατηγοί να αποφανθούν για τη χρησιμότητα μιας τέτοιας στρατιωτικής εκπαίδευσης για τους γιους τους.

ταῦτα δὴ ὑπαισχυνόμεθ' αὐτοὺς καὶ αἰτιώμεθα τοὺς πατέρας ἡμῶν ὅτι ἡμᾶς μὲν [179d] εἶων τρυφᾶν, ἐπειδὴ μειράκια ἐγενόμεθα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων πράγματα ἔπραττον· καὶ τοῖσδε τοῖς νεανίσκοις αὐτὰ ταῦτα ἐνδεικνύμεθα, λέγοντες ὅτι εἰ μὲν ἀμελήσουσιν ἑαυτῶν καὶ μὴ πείσονται ἡμῖν, ἀκλειεῖς γενήσονται, εἰ δ' ἐπιμελήσονται, τάχ' ἂν τῶν ὀνομάτων ἄξιοι γένοιτο ἃ ἔχουσιν. οὗτοι μὲν οὖν φασιν πείσεσθαι· ἡμεῖς δὲ δὴ τοῦτο σκοποῦμεν, τί ἂν οὗτοι μαθόντες ἢ ἐπιτηδεύσαντες ὅτι ἄριστοι γένοιτο. [179e] εἰσηγήσατο οὖν τις ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ μάθημα, ὅτι καλὸν εἶη τῷ νέῳ μαθεῖν ἐν ὅπλοις μάχεσθαι· καὶ ἐπήνει τοῦτον ὃν νῦν ὑμεῖς ἐθεάσασθε ἐπιδεικνύμενον, κἄτ' ἐκέλευε θεάσασθαι. ἔδοξε δὲ χρῆναι αὐτοὺς τε ἐλθεῖν ἐπὶ θέαν τὰνδρός καὶ ὑμᾶς συμπαραλαβεῖν ἅμα μὲν συνθεατάς, ἅμα δὲ συμβούλους τε καὶ κοινωνούς, ἐὰν βούλησθε, περὶ τῆς τῶν ὑέων ἐπιμελείας. [180a] ταῦτ' ἐστὶν ἃ ἐβουλόμεθα ὑμῖν ἀνακοινώσασθαι. ἤδη οὖν ὑμέτερον μέρος συμβουλεύειν καὶ περὶ τούτου τοῦ μαθήματος, εἴτε δοκεῖ χρῆναι μανθάνειν εἴτε μή, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, εἴ τι ἔχετε ἐπαινέσαι μάθημα νέῳ ἀνδρὶ ἢ ἐπιτήδευμα, καὶ περὶ τῆς κοινωνίας λέγειν ὁποῖόν τι ποιήσετε.

κἄτ' = καὶ εἴτα

Γ1. Να μεταφράσετε το χωρίο «εἰσηγήσατο οὖν τις ἡμῖν ... ἃ ἐβουλόμεθα ὑμῖν ἀνακοινώσασθαι.»

ΑΡΕΙΤΟΛΜΟ

Μονάδες 20

Γ2. Ποιες συμβουλές δίνουν ο Λυσίμαχος και ο Μελησίας στους γιους τους και για ποιους λόγους;

Μονάδες 10

Γ3α. «καὶ ἐπήνει τοῦτον ὃν νῦν ὑμεῖς ἐθεάσασθε ἐπιδεικνύμενον»: Να μεταγραφούν ὅλοι οἱ κλιτοὶ τύποι στον ἄλλο ἀριθμὸ με τὰ ῥήματα στον ἐνεστώτα καὶ τὴ μετοχὴ στον παρακείμενο. (μονάδες 6)

Γ3β. Να γραφούν οι ζητούμενοι τύποι:

φασιν: το β'ενικό παρατατικού

ἄριστοι: τη γενική πληθυντικού στον συγκριτικό βαθμό στο ίδιο γένος

ἔχετε: το β'ενικό προστακτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή

ἄνδρι: την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

Γ4α. τοῖς νεανίσκοις, μαθόντες, μαθεῖν, τᾶνδρὸς: Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους όρους που δίνονται (μονάδες 4) και να αναλύσετε τη δοθείσα μετοχή στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 2).

Γ4β. «λέγοντες ὅτι εἰ μὲν ἀμελήσουσιν ἑαυτῶν καὶ μὴ πείσονται ἡμῖν, ἀκλειεῖς γενήσονται»: Να αναγνωρίσετε τον υποθετικό λόγο του χωρίου (υπόθεση, απόδοση, είδος) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ευχόμαστε επιτυχία !!!

ΑΡΕΙΤΟΛΜΟ

Δάφνη - Αγ. Δημήτριος